

Demogeografska slika Međimurja 2011. - 2021.

Šafarić, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:795031>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Luka Šafarić

Demogeografska slika Međimurja 2011. – 2021.

Prvostupnički rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivan Zupanc

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Demogeografska slika Međimurja 2011. – 2021.

Luka Šafarić

Izvadak: U radu se analizira stanovništvo Međimurja od 2011. do 2021. godine na temelju njegova prirodnog, mehaničkog i općeg kretanja te strukturnih obilježja. Nastoje se protumačiti najvažniji demografski trendovi prisutni u tom razdoblju te uočiti promjene u strukturi međimurskog stanovništva. Kao glavni izvor podataka korišteni su podaci Popisa stanovništva 2011. i 2021. godine te godišnja priopćenja Državnog zavoda za statistiku. Podaci pokazuju da je Međimurje u promatranom razdoblju bilo zahvaćeno depopulacijom, koja je u najvećoj mjeri rezultat vrlo negativne migracijske bilance. Ona je dobrim dijelom posljedica pristupanja Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine. Međimurje je zabilježilo i negativnu prirodnu promjenu, ali ona je još uvijek znatno slabijeg intenziteta od hrvatskog prosjeka. Veliku ulogu u tome imaju izrazito visoke stope nataliteta kod romskoga stanovništva. Uzimajući u obzir činjenicu da prirodni pad postaje sve izraženiji te da je udio staroga stanovništva znatno nadmašio udio mladoga, nameće se potreba promišljenog provođenja pronatalitetne populacijske politike. Struktura međimurskog stanovništva 2021. godine u određenoj je mjeri izmijenjena u odnosu na 2011., ovisno o promatranom obilježju, a ona upućuje i na posebnost Međimurja u mnogima od tih obilježja u odnosu na Hrvatsku u cjelini.

26 stranica, 10 grafičkih priloga, 2 tablice, 46 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Međimurje, 2011. – 2021., prirodno kretanje, mehaničko kretanje, struktura stanovništva

Voditelj: izv. prof. dr. sc. Ivan Zupanc

Tema prihvaćena: 8. 2. 2024.

Datum obrane: 6. 9. 2024.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

The demogeographic picture of Međimurje from 2011 to 2021

Luka Šafarić

Abstract: The paper analyzes the population of Međimurje from 2011 to 2021 based on its natural, mechanical and general movement and structural features. It tries to interpret the most important demographic trends present in that period and to observe changes in the structure of the Međimurje population. Data from the 2011 and 2021 Census of Population and the annual announcements of the Croatian Bureau of Statistics were used as the main data sources. The data show that Međimurje was affected by depopulation in the observed period, which was largely the result of a very negative migration balance. It is largely a consequence of Croatia's accession to the European Union in 2013. Međimurje has also recorded a negative natural change, but it is still significantly less intense than the Croatian average. The extremely high birth rates of the Roma population play a big role in this. Taking into account the fact that the natural decline is becoming more and more pronounced and that the share of the old population has significantly exceeded the share of the young, the need for a well-thought-out implementation of the prenatal population policy arises. The structure of the Međimurje population in 2021 has changed to a certain extent compared to 2011, depending on the feature observed, and it also points to the uniqueness of Međimurje in many of these features compared to Croatia as a whole.

26 pages, 10 figures, 2 tables, 46 references; original in Croatian

Keywords: Međimurje, 2011 to 2021, natural movement of the population, migration, structure of the population

Supervisor: Ivan Zupanc, PhD, Associate Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 08/02/2024

Undergraduate Thesis defense: 06/09/2024

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MEĐIMURJE.....	2
2.1. OPĆA OBILJEŽJA	2
2.2. RAZVOJ NASELJENOSTI.....	3
3. KRETANJE STANOVNIŠTVA	5
3.1. PRIRODNO KRETANJE	5
3.1.1. ULOGA ROMA U PRIRODNOM KRETANJU	9
3.2. MEHANIČKO KRETANJE	10
3.3. OPĆE KRETANJE	12
4. STRUKTURA STANOVNIŠTVA	15
4.1. DOBNO-SPOLNA STRUKTURA.....	15
4.2. NARODNOSNA STRUKTURA.....	18
4.3. VJERSKA STRUKTURA	20
4.4. OBRAZOVNA STRUKTURA.....	21
4.5. GOSPODARSKA STRUKTURA	23
5. ZAKLJUČAK	26
6. LITERATURA.....	27
7. IZVORI	28

1. UVOD

Stanovništvo je najvažniji resurs svakog prostora. Bez njega je nemoguće zamisliti bilo kakav stupanj društvenog razvoja, a isto tako ni gospodarski napredak. Stanovništvo, ponajprije visokoobrazovano i kvalificirano, predstavlja vrijedan izvor znanja, vještina, kreativnosti i ideja koji zajedno mogu dovesti do poboljšanja produktivnosti te do gospodarskog rasta. Razmještaj stanovništva u prostoru, njegovo prirodno i mehaničko kretanje te struktura znatno utječu na naš svakodnevni život, a razumijevanje svih tih sastavnica omogućuje lakše donošenje odluka u javnom, ali i u privatnom sektoru. Zbog toga je stanovništvo glavni ili samo jedan od predmeta proučavanja mnogih znanosti i znanstvenih disciplina, a jedna od njih je i demogeografija. To je geografska znanstvena disciplina koja se bavi prostornim razlikama u razmještaju, sastavu i kretanju stanovništva, a pritom se osobita pažnja posvećuje stanovništvu kao čimbeniku koji utječe na transformaciju prostora te na njegov društveno-gospodarski razvoj. Demogeografska istraživanja vrlo su aktualna u današnjem svijetu, a to je ponajprije posljedica migracija koje postaju svakodnevna pojava uslijed želje za ostvarenjem boljeg životnog standarda, bijega od siromaštva i ratnih strahota ili težnje za postizanjem veće razine slobode. U fokusu demogeografa svakako je i prirodno kretanje stanovništva čije vrijednosti, ovisno o dijelu svijeta, prelaze iz jedne krajnosti u drugu. Dok se još uvijek značajan dio država, ponajprije u Subsaharskoj Africi, nalazi u ranoj podetapi demografske tranzicije te je suočen s ogromnim povećanjem broja stanovnika i brojnim problemima koji proizlaze iz toga, sve više država, prije svega europskih, bilježi prirodni pad broja stanovnika koji isto tako uzrokuje razne poteškoće u funkcioniranju same države. Nažalost, jedna od država koja se suočava s negativnim prirodnim kretanjem, a uz to i sa snažnijim iseljavanjem od doseljavanja, je i Republika Hrvatska. Negativni demografski trendovi prisutni su u Hrvatskoj već nekoliko desetljeća, ali treba istaknuti da oni nisu istovremeno zahvatili sve njezine dijelove, a osobito ne u jednakoj mjeri. Međimurje, kao tradicionalno vitalni prostor koji se dugo vremena odupirao negativnim vrijednostima prirodne promjene, danas je suočen s procesom starenja i izumiranja te se na taj način priključuje trendu svojstvenom za cijelu državu (Slunjski i Bacinger, 2023; Slunjski i Vuk, 2004). Ipak, ta se županija prema određenim demografskim pokazateljima još uvijek nalazi na čelu poretka među hrvatskim županijama s nešto povoljnijim obilježjima prirodnog kretanja i dobne strukture (Šlezak i Belić, 2019).

U ovom se radu nastoje prikazati demogeografska obilježja Međimurja od 2011. do 2021.

godine, s ciljem uočavanja određenih promjena te najvažnijih demografskih trendova koji su bili prisutni u tom razdoblju. Želi se također utvrditi, na temelju određenih pokazatelja, u kojoj je mjeri Međimurje pogođeno negativnim demografskim trendovima te koje su posebnosti i razlike strukturnih obilježja međimurskog stanovništva u odnosu na Hrvatsku u cjelini. U izradi rada korištene su ponajprije metode deskriptivne statistike, a kao glavni izvor upotrijebljeni su podaci Popisa stanovništva 2011. i 2021. godine, kao i godišnja priopćenja Državnog zavoda za statistiku o prirodnom kretanju, migraciji i procjeni stanovništva Republike Hrvatske. S obzirom na to da su oba Popisa provedena prema konceptu uobičajenog mjesta stanovanja te da je kod oba uzimana u obzir namjera odsutnosti/prisutnosti, njihovi su podaci međusobno usporedivi. Na početku rada iznose se neki osnovni podaci vezani uz Međimurje i njegovu naseljenost, koji su važni za stvaranje opće slike o tom prostoru te za lakše razumijevanje demografskih prilika. Nakon toga se proučavaju sastavnice prirodnog i mehaničkog kretanja stanovništva Međimurja te se analizira opće kretanje u promatranom razdoblju na razini županije, ali i na razini jedinica lokalne samouprave. Stanovništvo se također promatra kroz dobno-spolnu, narodnosnu, vjersku, obrazovnu i gospodarsku strukturu te se dobiveni podaci nastoje protumačiti i usporediti s podacima na razini cijele države.

2. MEĐIMURJE

2.1. OPĆA OBILJEŽJA

Međimurje je najsjevernija hrvatska regija, omeđena rijekom Dravom na jugu, Murom na sjeveru i istoku te državnom granicom prema Republici Sloveniji na zapadu. U reljefnom smislu može se podijeliti na dvije osnovne cjeline, a to su Gornje Međimurje, manji brežuljkasti prostor na zapadu nastao alpskom orogenezom, te Donje Međimurje, veći nizinski prostor na istoku nastao erozijsko-akumulacijskim radom rijeka Drave i Mure. Različita reljefna obilježja znatno utječu na oblik naselja i na samu naseljenost pa su tako naselja Gornjeg Međimurja uglavnom raštrkana te imaju manji broj stanovnika, dok naselja Donjeg Međimurja obilježava zbijenost te veći broj stanovnika (Slunjski i Bacinger, 2023). Na administrativno-teritorijalnoj razini granice Međimurja u potpunosti se poklapaju s granicama Međimurske županije. Ona je podijeljena na 25 jedinica lokalne samouprave, pri čemu samo tri (Čakovec, Mursko Središće, Prelog) imaju status grada, a preostale (Belica, Dekanovec, Domašinec, Donja Dubrava, Donji Kraljevec, Donji Vidovec, Goričan, Gornji Mihaljevec, Kotoriba, Mala Subotica, Nedelišće, Orehovica, Podturen, Pribislavec, Selnica, Strahoninec, Sveta Marija, Sveti Juraj na Bregu,

Sveti Martin na Muri, Šenkovec, Štrigova, Vratišinec) su ustrojene kao općine. Međutim, kada je krajem 1992. godine Zakonom o područjima županija, gradova i općina osnovana, između ostalih, i Međimurska županija, ona je bila podijeljena na nešto manji broj jedinica lokalne samouprave, točnije 18, pri čemu je Čakovec jedini imao status grada. Taj status dobili su 1997. godine i Prelog te Mursko Središće, a te iste godine osnovano je šest novih općina koje su nastale izdvajanjem iz postojećih općina ili iz Grada Čakovca. Općina Pribislavec posljednja je stekla taj status, i to 2001. godine kada dolazi do izdvajanja naselja Pribislavec iz Grada Čakovca (Lajtman, 2013). Posljednja teritorijalna promjena na prostoru Međimurske županije dogodila se 2013. godine kada je naselje Štefanec izdvojeno iz općine Mala Subotica te pripojeno Gradu Čakovcu, a o toj će promjeni još biti riječi u nastavku ovoga rada. Iako Međimurska županija s površinom od oko 730 km² zauzima vrlo mali dio Hrvatske, njezina je gustoća naseljenosti (oko 144 st./km²) više nego dvostruka veća od hrvatskog prosjeka te je to jedna od njezinih bitnih posebnosti prilikom usporedbe s ostatkom Hrvatske.

Sl.1. Današnji administrativno-teritorijalni ustroj Međimurske županije

Izvor: izradio autor u programu ArcMap 10.8

2.2. RAZVOJ NASELJENOSTI

Brojni arheološki nalazi upućuju na činjenicu da je Međimurje kontinuirano naseljeno još od prapovijesti. Stanovništvo prelazi na sjedilački način života u neolitiku, a u razdoblju prije

dolaska Rimljana na tom je prostoru bilo razvijeno nekoliko različitih kultura svojstvenih za brončano te za starije i mlađe željezno doba, čemu svjedoče predmeti pronađeni u nekim međimurskim naseljima. U 1. stoljeću Međimurje dolazi pod vlast Rimljana, a iz tog razdoblja potječu nalazi materijalne i duhovne kulture široko rasprostranjeni na prostoru gotovo čitavog Međimurja (Laci, 1982). U srednjem vijeku na prostoru današnjeg Međimurja već je postojao relativno velik broj manjih naselja koja su imala funkciju trgovišta. Podaci koji to potvrđuju mogu se pronaći u listinama i poveljama iz 13. stoljeća (Tomičić, 1982 prema Laci, 1982). U tom je stoljeću grof Dimitrije Čak dao sagraditi drvenu utvrdu u središnjem dijelu Međimurja oko koje kasnije dolazi do koncentracije naseljenosti te ona postaje jezgra novoga grada, Čakovca. Međimurje je u srednjem vijeku još uvijek bilo rijetko naseljeno, a dvije trećine površine prekrivale su šume. Međutim, u 14. i 15. stoljeću dolazi do krčenja šuma koje je otvorilo mogućnost za gušće naseljavanje (Marković, 2003). U 16. stoljeću, kada je veliki dio Hrvatske bio pod turskom vlašću, Međimurje je bilo relativno sigurnije područje pa u njega doseljava stanovništvo koje bježi pred Turcima, ali i ono iz udaljenijih krajeva kao što su Bosna i Slavonija. Naseljavanje se nastavilo i u narednim stoljećima pa je tako sredinom 19. stoljeća Međimurje već bilo gusto naseljen kraj s gustoćom naseljenosti većom od 75 st./km² te jasno izraženom mrežom naselja (Laci, 1982).

Prvi suvremeni popis stanovništva na prostoru današnje Hrvatske, pa tako i na prostoru Međimurja, proveden je 1857. godine i prema njemu je u Međimurju živjelo ukupno 55 455 stanovnika (Slunjski i Vuk, 2004). Laci (1982) u svom radu izdvaja nekoliko karakterističnih razdoblja razvoja međimorskog stanovništva sve do 1981. godine, ali izostavljajući pritom taj prvi popis te popis iz 1869. godine, smatrajući ih relativno nepouzdanima. Prema njemu, prvo razdoblje traje od 1880. godine do Prvoga svjetskog rata i u njemu je zabilježena najviša stopa porasta stanovništva u cijelom promatranom razdoblju. Broj stanovnika u tom je razdoblju povećan za više od 20 000. U međuratnom razdoblju Gornje Međimurje bilježi godišnju stopu rasta stanovništva koja je osjetno veća od stope rasta Donjega Međimurja, i to više od dva puta. U godinama nakon Drugoga svjetskog rata sve više jača utjecaj Čakovca čije stanovništvo ubrzano raste, a javlja se i deruralizacija, ponajprije u naseljima Donjega Međimurja, ali sve se više proširuje i na Gornje. Naredna tri desetljeća obilježava još intenzivniji porast broja stanovnika Čakovca, što je u velikoj mjeri posljedica doseljavanja iz okolnih naselja, ali i iz drugih krajeva, čime još više jača njegovo značenje. Za to vrijeme nastavlja se depopulacija ruralnih područja na prostoru cijeloga Međimurja, pri čemu je ona u prvoj mjeri posljedica

izrazitog iseljavanja, a znatno manje smanjenog prirodnog prirasta. U cijelom promatranom razdoblju kao najvitalnija naselja ističu se Čakovec s većinom svojih prigradskih naselja, Mursko Središće, većina prigradskih naselja Varaždina smještenih u Međimurju te nekoliko manjih naselja smještenih uz važnije prometnice (Laci, 1982).

Popisom stanovništva iz 1991. godine utvrđeno je da Međimurje ima 119 866 stanovnika, što je ujedno bio najveći ikada zabilježeni broj stanovnika tog prostora. U desetogodišnjem razdoblju do 2001. godine taj je broj smanjen za nešto manje od 1500, ali treba istaknuti da je u cijelom tom razdoblju prirodna promjena bila pozitivna, što ipak upućuje na nešto pozitivniju demogeografsku sliku u odnosu na Hrvatsku u cjelini. Popisom iz 2011. godine zabilježeno je znatno smanjenje broja stanovnika, za više od 4600, što se najvećim dijelom pripisuje izmjeni primjenjivane metodologije. Naime, Popisom stanovništva 2001. godine popisivane su i osobe koje su, iako imaju prebivalište u Hrvatskoj, odsutne iz Hrvatske više od godinu dana, ponajprije zbog rada u inozemstvu, a u Međimurju postoji znatan broj takvih osoba (Lajtman, 2013). Prema priopćenjima Državnog zavoda za statistiku o prirodnom kretanju stanovništva, u međupopisnom razdoblju od 2001. do 2011. godine uglavnom se bilježi prirodni pad, a iznimka su tek 2001. godina te razdoblje od 2008. do 2010. godine, što znači da i Međimurje sve više počinje gubiti stanovništvo prirodnom promjenom. U nastavku ovoga rada bit će, između ostaloga, analizirane upravo vrijednosti prirodne promjene, kao i cjelokupna demogeografska slika Međimurja, od 2011. do 2021. godine.

3. KRETANJE STANOVNIŠTVA

3.1. PRIRODNO KRETANJE

Za razumijevanje demogeografske slike određenog prostora, pa tako i Međimurja, izuzetno je važno poznavati prirodno kretanje stanovništva na tom prostoru. Njegove su osnovne sastavnice natalitet (rodnost) te mortalitet (smrtnost), a razlika između njih naziva se prirodna promjena. Kada su vrijednosti nataliteta veće od vrijednosti mortaliteta, govori se o prirodnom prirastu stanovništva, a kada je situacija obrnuta, riječ je o prirodnom padu. U pojedinim slučajevima može se dogoditi i da natalitet i mortalitet zabilježe jednaku vrijednost, a ta se pojava naziva prirodna stagnacija. Osim kroz apsolutne vrijednosti nataliteta, mortaliteta i prirodne promjene te njihove opće stope, prirodno se kretanje može dodatno promatrati i kroz

određene pokazatelje kao što su totalna stopa fertiliteta, infantilni mortalitet, očekivano trajanje života, vitalni indeks i dr.

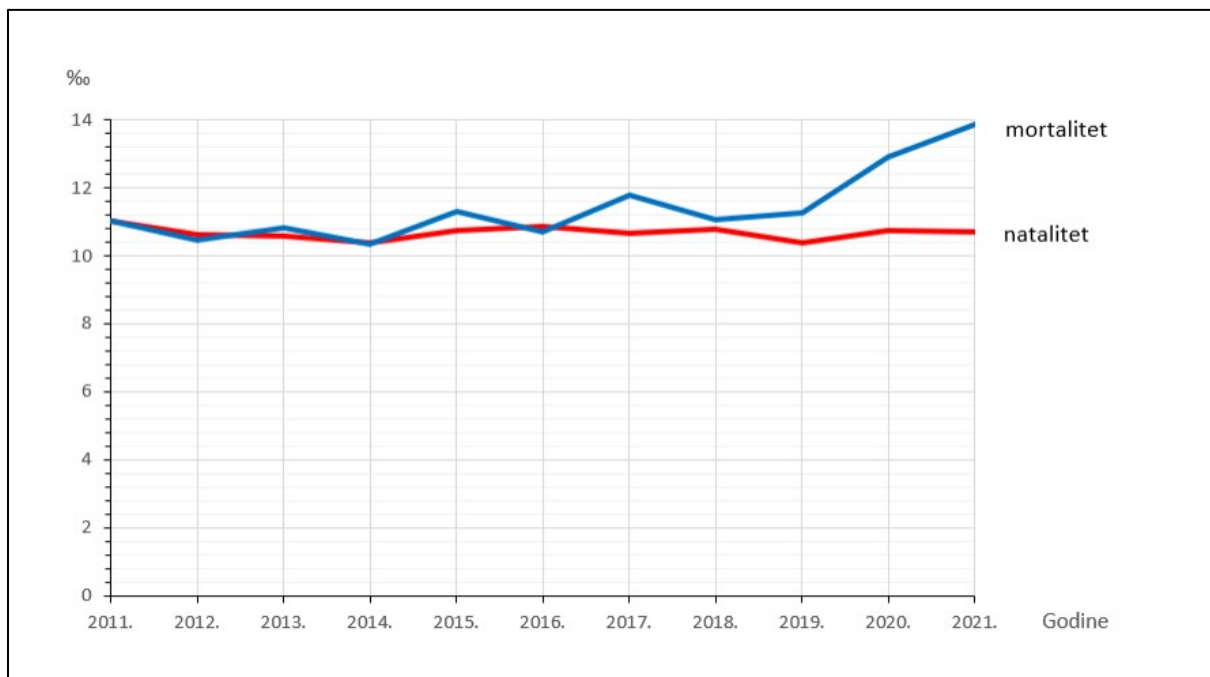
Tab.1. Pojedini pokazatelji prirodnog kretanja stanovništva Međimurja od 2011. do 2021. g.

Godina	Živorodeni	Umrli	Umrli dojenčad	Prirodna promjena	Stopa infantilnog mortaliteta (u ‰)
2011.	1253	1254	7	-1	5,6
2012.	1205	1189	5	16	4,1
2013.	1201	1227	5	-26	4,2
2014.	1174	1168	13	6	11,1
2015.	1209	1274	10	-65	8,3
2016.	1216	1201	7	15	5,8
2017.	1182	1309	5	-127	4,2
2018.	1187	1216	7	-29	5,9
2019.	1133	1232	4	-99	3,5
2020.	1168	1404	5	-236	4,3
2021.	1129	1460	9	-331	8,0
UKUPNO	13057	13934	77	-877	5,9

Izvor: izradio i izračunao autor prema *Prirodno kretanje stanovništva RH* (2012; 2017; 2022)

Iz priložene tablice uočava se da je u razdoblju od 2011. do 2021. godine Međimurje prirodnom promjenom izgubilo gotovo 900 stanovnika. Pritom je prirodni prirast zabilježen u samo tri promatrane godine, posljednji put 2016., a valja naglasiti i da su njegove vrijednosti bile vrlo malene. Broj umrlih bio je veći od broja živorođenih u čak osam od jedanaest godina, a posebno je zabrinjavajuće to što je u posljednjoj promatranoj godini zabilježen najmanji broj živorođenih i najveći broj umrlih osoba u cijelom razdoblju. Ipak, treba uzeti u obzir činjenicu da su 2020. i 2021. godina bile obilježene pandemijom bolesti COVID-19 te da se određeni broj smrtnih slučajeva odnosi na posljedice zaraze koronavirusom. Podaci govore da je u 2020. godini od posljedica zaraze u Međimurju preminulo oko 130 osoba (*Međimurska*, 2020), a znatan broj preminulih zabilježen je i sljedeće godine. Međutim, kada se od ukupnog broja umrlih u 2020. godini oduzme broj umrlih od posljedica zaraze koronavirusom, vrijednost prirodne promjene još je uvijek vrlo negativna i iznosi oko -100, što je jedna od najnegativnijih vrijednosti prirodne promjene u cijelom promatranom razdoblju. Uspoređujući prirodnu promjenu u početnim i u završnim godinama tog razdoblja, uočava se da prirodno kretanje međimurskog stanovništva postaje sve negativnije, iako taj trend nije konstantan. To nikako nije dobar pokazatelj jer ukazuje na to da će Međimurje, ukoliko se situacija značajno ne promijeni, u budućnosti biti suočeno s velikim demografskim, ali i gospodarskim problemima.

Stopa infantilnog mortaliteta dobar je pokazatelj razvijenosti zdravstvene skrbi djece, a označava prosječan broj umrle dojenčadi (djeca do prve godine života) na 1000 živorođene djece. Njezine se vrijednosti u promatranom razdoblju kreću od 3,5 ‰ 2019. do 11,1 ‰ 2014. godine, a prosječna vrijednost iznosi 5,9 ‰. Treba reći da su te vrijednosti veće u odnosu na nacionalni prosjek, iako su zdravstvena zaštita djeteta i majke u Međimurju na vrlo visokoj razini. Nešto više stope infantilnog mortaliteta stoga se ponajprije vežu uz slabije higijenske uvjete kojima je izložena dojenčad u romskoj populaciji (Slunjski i Bacinger, 2023).

Sl.2. Kretanje opće stope nataliteta i mortaliteta u Međimurju od 2011. do 2021. godine

Izvor: izradio i izračunao autor prema *Prirodno kretanje stanovništva RH* (2012; 2017; 2022); *Procjena stanovništva RH* (2013; 2017; 2022)

Vrijednosti nataliteta i mortaliteta korisno je, osim u apsolutnim vrijednostima, iskazati i u općim stopama. Priloženi dijagram pokazuje da je opća stopa nataliteta u promatranom razdoblju bila prilično ujednačena te da se uglavnom kretala između 10,4 i 11 ‰. Iako je u prvoj promatranoj godini zabilježena njezina najveća vrijednost, oko 11 ‰, u narednim godinama ne dolazi do njezinog postepenog smanjivanja, već se neprekidno izmjenjuju godine s minimalnim povećanjem ili smanjenjem stope nataliteta. Opća stopa mortaliteta pokazuje znatno veću varijabilnost, s vrijednostima koje se kreću od oko 10,4 pa sve do 14 ‰. Povećane vrijednosti u posljednje dvije godine mogu se povezati s pandemijom koronavirusa, ali u svakom slučaju primjećuje se da se stope mortaliteta, uz određene iznimke, sve više odvajaju

od stopa nataliteta te da negativna stopa prirodne promjene postaje sve izraženija. Porast stopa mortaliteta posljedica je starenja stanovništva, ali te se stope, osim onih iz pandemijskog vremena, još uvijek svrstavaju u niske, a Međimurje pritom pripada dijelovima Hrvatske s ispodprosječnim vrijednostima mortaliteta, kao rezultat povoljnije dobne strukture stanovništva (Slunjski i Bacinger, 2023). Ukupna stopa fertiliteta (TFR), odnosno prosječan broj živorođene djece koji žena rodi tijekom fertilnog razdoblja, za Međimurje u 2021. godini iznosi 1,94 te se prema tom pokazatelju ono nalazi na samom vrhu među hrvatskim županijama. Za usporedbu, hrvatski je prosjek iznosio 1,63, dok je u Primorsko-goranskoj županiji te godine vrijednost TFR-a bila samo 1,46 (*Fertilitet žena i muškaraca u Hrvatskoj*, 2022). Iako je i prema tome pokazatelju situacija u Međimurju povoljnija nego u Hrvatskoj u cjelini, vrijednost TFR-a od 1,94 još uvijek nije dovoljno visoka da bi osigurala normalnu reprodukciju stanovništva. Naime, kako bi se stanovništvo moglo uspješno obnavljati rađanjem, vrijednost TFR-a morala bi iznositi barem 2,1. Stope nataliteta posljednjih godina nisu dovoljno visoke da nadmaše stope mortaliteta i osiguraju prirodni prirast te stoga do obnove stanovništva rađanjem ne dolazi.

Vrijednosti sastavnica prirodnog kretanja stanovništva jasno upućuju na činjenicu da se Međimurje, kao i svi ostali dijelovi Hrvatske, nalazi u posttranzicijskoj etapi demografske tranzicije. Vrlo niske stope nataliteta jedno su od najvažnijih obilježja te etape, a postoji više različitih uzroka zbog kojih su one tako niske. Jedan od njih je sve viši stupanj obrazovanosti žena, posljedica čega je kasniji ulazak u brak te kasnije rađanje prvog djeteta. Visoka prosječna starost ženskog stanovništva, koje je već u znatnoj mjeri doseglo gornju fertilnu dob, također je jedan od važnih uzroka, a na stope nataliteta u Međimurju negativno se odražava i planiranje obitelji te iseljavanje mladog stanovništva (Slunjski i Bacinger, 2023). Na smanjene stope nataliteta u posttranzicijskoj etapi znatan utjecaj ima i tzv. individualistički motiv za imanje djece, koji postaje dominantan (Ariés, 1962; 1980 prema Wertheimer-Baletić, 2016). Obilježava ga želja pojedinca za vlastitim zadovoljstvom, a ono se može postići i s manjim brojem djece ili čak neimanjem djece. Također, manji broj djece uzrokuje i manje oportunitetne troškove, tj. smanjenje dohotka roditelja radi potreba djece postaje sve slabije izraženo, a i javlja se više slobodnog vremena jer se ono ne „troši“ u tolikoj mjeri na odgoj i obrazovanje djece (Ariés, 1962; 1980 prema Wertheimer-Baletić, 2016). Zbog toga se odrasli sve više odlučuju na manji broj djece, što za posljedicu ima niske stope nataliteta i negativnu prirodnu promjenu. Takvi demografski trendovi, ukoliko se ne zaustave, prouzročit će velike probleme u Međimurju u budućnosti. Naime, mali broj živorođenih dovodi do smanjenja udjela mladog

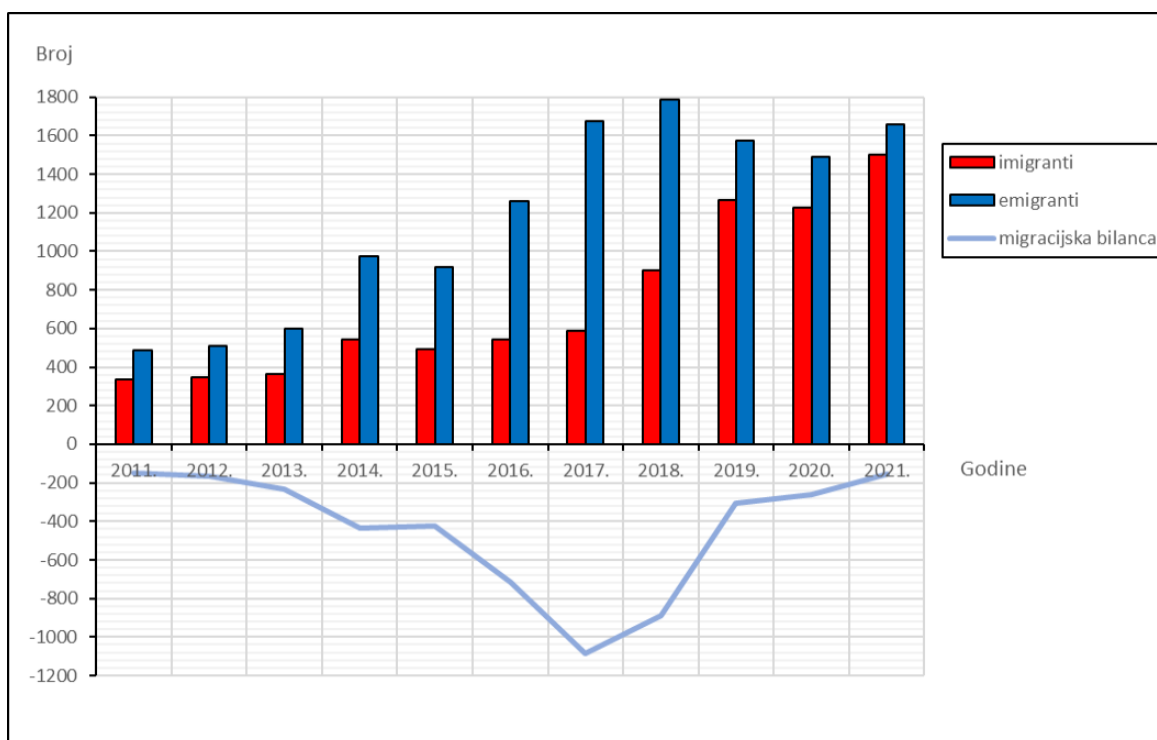
stanovništva, a to će se negativno odraziti i na demogeografsku, ali i na gospodarsku sliku Međimurja. Mlado stanovništvo postat će radno aktivno, ali s obzirom na njegovu malobrojnost javit će se nedostatak radne snage, a samim time i potreba za njezinim uvozom kako bi se održala konkurentnost, što se već i danas u određenoj mjeri događa. Također, doći će do smanjenja broja žena u fertilnoj dobi pa je vrlo teško očekivati porast broja živorođenih u budućnosti. Zbog toga je nužna promišljena i što brža reakcija županijskih, ali i lokalnih vlasti kako bi se roditelje potaknulo na veći broj djece te kako bi se zaposlenim ženama u što većoj mjeri olakšali njihovo podizanje i odgoj.

3.1.1. ULOGA ROMA U PRIRODNOM KRETANJU

Kao što je već navedeno u ovome radu, brojni pokazatelji prirodnog kretanja stanovništva povoljniji su u Međimurju nego u ostatku Hrvatske, a tu je činjenicu potrebno detaljnije razmotriti. Šlezak (2013) na temelju svog istraživanja zaključuje da na takvo stanje, usprkos relativno maloj zastupljenosti, u znatnoj mjeri pozitivno utječe romska nacionalna manjina. Analizirajući stope nataliteta neromskog stanovništva u Međimurju, on uočava da su one znatno niže od stopa koje uključuju cjelokupno stanovništvo te da su u potpunosti usporedive sa stopama nataliteta na razini cijele države. Dolazi se do zaključka da se međimursko stanovništvo, izuzevši pritom romsku populaciju, prema tom pokazatelju uklapa u hrvatski prosjek (Šlezak, 2013). Za razliku od neromskog stanovništva, romska nacionalna manjina i dalje bilježi vrlo visoke stope nataliteta koje su u razdoblju od 2014. do 2018. godine prosječno iznosile nešto više od 40 %, što je čak četverostruko više od vrijednosti tih stopa na razini županije. S druge strane, mortalitet Roma izuzetno je nizak. U tom istom petogodišnjem razdoblju njegove se stope kreću od 1,4 do 2,4 %, a to se objašnjava izuzetnom mladošću romskoga stanovništva (Šlezak i Belić, 2019). Vrlo visoke stope nataliteta kod romskoga stanovništva te njihovo zadržavanje na toj razini Šlezak i Belić (2019) pripisuju mjerama populacijske politike koje, smatraju oni, dobrim dijelom idu u prilog romskoj zajednici. Naime, mnogim je romskim obiteljima jedan od glavnih izvora prihoda plaćeni roditeljski dopust namijenjen nezaposlenim roditeljima, pridodajući tome i dječji doplatak. Stoga se može očekivati da će razina nataliteta kod romske zajednice ostati na visokoj razini sve dok ne dođe do znatnijeg zapošljavanja Roma, i to ponajprije romskih žena, čime bi došlo do promjene u strukturi financijskih prihoda (Šlezak i Belić, 2019). Zaključno, može se pretpostaviti da će i u budućnosti, kao što je to i sada slučaj, vrlo visoki prirast romskoga stanovništva u određenoj mjeri ublažavati negativne pokazatelje prirodnog kretanja ostalog stanovništva Međimurja.

3.2. MEHANIČKO KRETANJE

Mehaničko kretanje ili migracija druga je važna odrednica općeg kretanja stanovništva. Njegove su sastavnice imigracija (useljavanje) te emigracija (iseljavanje), a razlika između njih naziva se migracijska bilanca. Ukoliko se bilježi veći broj imigranata od emigranata, migracijska bilanca je pozitivna, a u protivnom je ona negativna. Kada su vrijednosti imigracije i emigracije podjednake, govori se o nultoj migracijskoj bilanci.

Sl.3. Kretanje broja migranata i ukupne migracijske bilance Međimurja od 2011. do 2021. g.

Izvor: izradio autor prema *Migracija stanovništva RH (2012 – 2022)*

Priloženi dijagram prikazuje broj imigranata, tj. onih koji su se doselili u Međimurje, bilo iz neke druge županije ili iz inozemstva, te broj iseljenih iz Međimurja u razdoblju od 2011. do 2021. godine, a prati se i razlika između ta dva broja. Ipak, važno je napomenuti da podatke Državnog zavoda za statistiku o migraciji treba promatrati s velikom dozom opreza, imajući na umu da znatan broj stanovnika prilikom iseljavanja ne odjavi prebivalište pa samim time ni ne ulazi u kategoriju iseljenih. Razlog za neodjavljivanje prebivališta je zadržavanje određenih prava i povlastica u Hrvatskoj. Pritom se najčešće ističu korištenje hrvatskog zdravstvenog osiguranja te manipulacije povezane s korištenjem državnih ili gradskih stanova, koje to stanovništvo u slučaju odjave prebivališta ne bi moglo koristiti (Pokos, 2021). Također, problem u praćenju podataka uočava se i kod prijave prebivališta jer se dio osoba prijavljuje u Hrvatskoj

samo zbog dobivanja određenih socijalnih ili drugih prava, a zapravo živi izvan Hrvatske (Pokos, 2017). Međutim, to su jedini službeni podaci o migraciji u Hrvatskoj te su zbog toga i korišteni za potrebe ovoga rada. Iako oni ne prikazuju stvarni obujam migracije, može se pretpostaviti da su relativno pouzdani u pogledu njezinih trendova.

Prema tim podacima, Međimurje u svakoj promatranoj godini bilježi negativnu migracijsku bilancu, čime se samo nastavljaju procesi koji se vežu uz tvrdnju da je Međimurje tradicionalno emigracijsko područje (Slunjski i Bacinger, 2023; Slunjski i Vuk, 2004). Na početku promatranog razdoblja negativne vrijednosti migracijske bilance još uvijek nisu pretjerano visoke, ali narednih godina one sve više rastu, a najveća razlika između broja imigranata i emigranata zabilježena je 2017. godine kada se iz Međimurja iselilo gotovo 1100 ljudi više nego što ih se doselilo. Od tada je svake godine razlika između imigracije i emigracije sve manja, a 2021. godine njezina je vrijednost bila vrlo slična onima iz 2011. i 2012., odnosno niža od -200. Promatrajući kretanje broja emigranata, uočava se da on do 2018. godine neprekidno raste, a iznimka je tek 2015. godina kada je zabilježen nešto manji broj emigranata u odnosu na proteklu godinu. Tako značajan porast emigracije pripisuje se ulasku Hrvatske u članstvo Europske unije 2013. godine, a samim time i mogućnosti slobodnog kretanja ljudi unutar njezinih granica. Tako je 2014. godine broj emigranata u odnosu na 2013. povećan za više od 60 %, a 2018. godine, kada je emigracija bila najveća, iz Međimurja se iselilo gotovo 1800 ljudi, što je čak tri puta više nego 2013. godine. Iz tih se podataka vidi da iseljavanje nije bilo najjače neposredno nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, već da se ono u značajnijoj mjeri javilo nakon nekoliko godina odmaka. Razlozi za to vjerojatno leže u činjenici da je Njemačka, država koja predstavlja odredište za brojne međimurske iseljenike, tek sredinom 2015. godine ukinula privremeno ograničenje zapošljavanja hrvatskim radnicima, čime su oni postali ravnopravni radnicima ostalih država članica (Pokos, 2017). Nakon 2018. godine emigracija je u određenoj mjeri smanjena u naredne dvije godine, ali 2021. ponovno dolazi do većeg broja iseljenika nego prethodne godine. Najmanji broj iseljenika u petogodišnjem razdoblju 2017. – 2021. zabilježen je 2020. godine, kao posljedica pandemije bolesti COVID-19. Naime, došlo je do zatvaranja granica mnogih država, a i znatan je broj država uveo mjere koje su otežavale, ili čak onemogućavale zapošljavanje stranim državljanima (Pokos i Turk, 2022). Osim emigranata, valja također promotriti kretanje broja imigranata u promatranom razdoblju. Njihov je broj od 2011. do 2017. godine bio relativno malen i u nijednoj od tih godina nije dosegao vrijednost veću od 600, ali može se primijetiti trend blagog porasta. U 2018.

godini taj se broj u odnosu na prethodnu godinu povećao za približno 50 %, pri čemu se u Međimurje doselilo oko 900 ljudi. Narednih godina, izuzev pandemijske 2020., nastavljen je trend sve intenzivnijeg doseljavanja u Međimurje te je 2021. godine zabilježeno oko 1500 doseljenika, što je najveća zabilježena vrijednost u svim promatranim godinama. Osjetno povećanje broja doseljenika posljednjih nekoliko godina posljedica je pomanjkanja radnika, a od 2021. godine i liberalizacije tržišta radne snage, odnosno ukidanja kvota za zapošljavanje stranih radnika (Malekoci-Oletić, 2021). Naime, iz priopćenja DZS-a o migraciji stanovništva vidljivo je da je povećani broj doseljenika posljedica isključivo vanjske imigracije. Podaci pokazuju da se od 2017. do 2021. godine broj doseljenika iz drugih županija neprestano kreće između vrijednosti 360 i 400, dok je broj doseljenika iz inozemstva povećan više od pet puta, s 203 na 1123. Može se pretpostaviti da je najznačajnija komponenta novodoseljenog stanovništva azijska radna snaga, na što implicira i članak Malekoci-Oletić, ali za potvrđivanje te hipoteze potrebno je provesti detaljnije istraživanje.

Zanimljivo je promotriti i intenzitet migracije stanovništva unutar granica Međimurja, odnosno između jedinica lokalne samouprave te između naselja istoga Grada ili općine. Prema priopćenjima DZS-a o migraciji stanovništva, od 2011. do 2021. godine puno su češća bila, prosječno između tri i četiri puta, preseljenja između naselja različitih jedinica lokalne samouprave. Promatrajući u apsolutnim brojevima, godišnje se iz jednog u drugo naselje iste jedinice lokalne samouprave prosječno preseli oko 370 ljudi, dok godišnji broj preseljenja između naselja različitih Gradova/općina prosječno iznosi 1200.

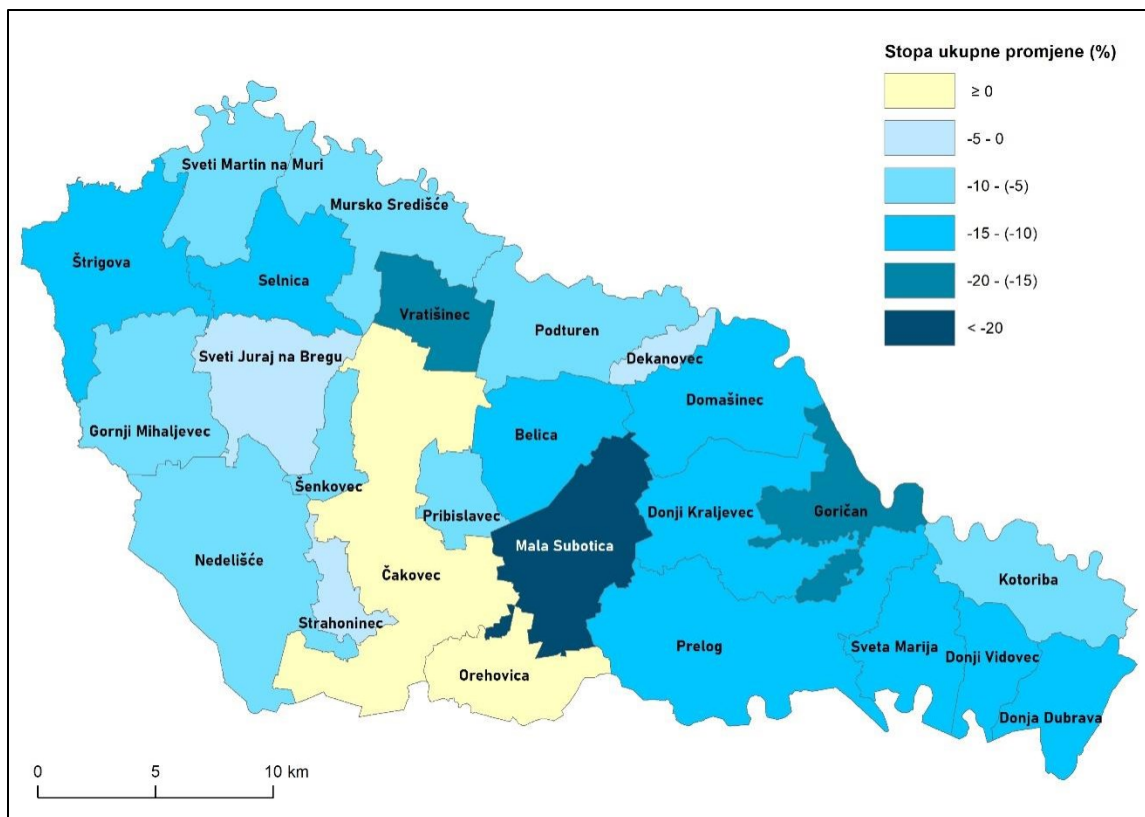
3.3. OPĆE KRETANJE

Opće ili ukupno kretanje objedinjuje prirodno i mehaničko kretanje stanovništva. Pokazatelji koji se najčešće koriste za prikaz općeg kretanja stanovništva u određenom razdoblju jesu ukupna promjena broja stanovnika, kao i stopa ukupne promjene. Ukupna promjena broja stanovnika predstavlja zbroj prirodne promjene i migracijske bilance te pokazuje je li u nekom razdoblju stanovništvo određenog prostora poraslo, ostalo na istoj razini ili se smanjilo. Smanjenje ukupnog broja stanovnika naziva se i depopulacija, a može biti posljedica prirodnog pada koji je jačeg intenziteta od pozitivne migracijske bilance, negativne migracijske bilance koja nadmašuje prirodni prirast ili kombinacije prirodnog pada i negativne migracijske bilance.

Ukupna promjena broja stanovnika Međimurja u nastavku ovoga rada bit će analizirana za međupopisno razdoblje 2011. – 2021. godine, tj. za razdoblje od 31. ožujka 2011. do 31. kolovoza 2021., kada su bili kritični trenutci tih dvaju popisa. Ta se promjena lako može izračunati oduzimanjem utvrđenog broja stanovnika prema Popisu 2011. od broja stanovnika zabilježenog Popisom 2021., a ona je jednaka zbroju prirodne promjene i migracijske bilance u tom istom razdoblju. Međutim, s obzirom na već objašnjenu nepouzdanost podataka Državnog zavoda za statistiku o migraciji, nemoguće je na temelju priopćenja o prirodnom kretanju i migraciji stanovništva točno utvrditi ukupnu promjenu broja stanovnika te je stoga korisno utvrditi u kolikoj mjeri priopćenja DZS-a odstupaju od stvarnog stanja utvrđenog popisima. Prema statističkim izvješćima DZS-a o prirodnom kretanju (*Prirodno kretanje stanovništva*, 2012; 2022), od travnja do prosinca 2011. u Međimurju je vrijednost prirodne promjene bila 25, dok je od siječnja do kolovoza 2021. zabilježena njezina vrijednost od -183. Kada se tim vrijednostima pribroji ukupan broj živorođenih i umrlih od 2012. do 2020., koji je već iznesen u ovome radu, dolazi se do podatka o prirodnom padu u apsolutnoj vrijednosti od 703 osobe. Iz priopćenja DZS-a o migraciji stanovništva moguće je izračunati migracijsku bilancu u međupopisnom razdoblju na način da se migracijskoj bilanci od 2012. do 2020. godine pridoda 9/12 njezine vrijednosti u 2011. te 8/12 vrijednosti u 2021. Na taj se način dobiva podatak da su se u tom razdoblju iz Međimurja iselile 4733 osobe više nego što ih se doselilo. Konačno, zbroj ukupne migracijske bilance i prirodne promjene pokazuje da bi broj stanovnika Međimurja na dan 31. kolovoza 2021. morao biti za 5436 manji nego što je utvrđeno Popisom 2011., ali službeni podaci Popisa 2021. pokazuju da je on manji za čak 8554 (*Popis stanovništva*, 2013; 2022). Razlika između ta dva broja vrlo je značajna i iznosi više od 3000, što još jednom potvrđuje da su podaci DZS-a, osobito oni o godišnjoj migraciji, vrlo neprecizni te da ih se ne može smatrati pouzdanima u smislu utvrđivanja obujma migracija.

Usporedbom rezultata Popisa 2011. i 2021. godine vidi se da je broj stanovnika Međimurja smanjen za već spomenutih 8554, odnosno sa 113 804 na 105 250 (*Popis stanovništva*, 2013; 2022). Kao što se već moglo iščitati, to je najvećim dijelom posljedica vrlo negativne migracijske bilance, dok je uloga prirodne promjene znatno manja. Ipak, i migracijska bilanca i prirodna promjena u međupopisnom razdoblju bilježe negativne vrijednosti, što znači da je Međimurje suočeno s najnegativnijim mogućim općim tipom kretanja stanovništva, odnosno s izumiranjem. Stopa ukupne promjene broja stanovnika u tom razdoblju iznosi -7,5 %, što je nešto pozitivnije od Hrvatske u cjelini (-9,6 %), a Međimurje je prema tome pokazatelju u

povoljnijem položaju od čak 14 hrvatskih županija (*Popis stanovništva, 2013; 2022*). Razlog je nešto slabiji intenzitet negativne prirodne promjene u odnosu na hrvatski prosjek, u čemu značajnu ulogu ima romska nacionalna manjina.

Sl.4. Stopa ukupne promjene broja stanovnika Međimurja na razini jedinica lokalne samouprave u međupopisnom razdoblju 2011. – 2021.

Izvor: izradio i izračunao autor prema *Popis stanovništva (2013; 2022)*

Kao što se može vidjeti na karti, stopa ukupne promjene broja stanovnika značajno se razlikuje od jedne do druge jedinice lokalne samouprave. Od njih ukupno 25, samo dvije bilježe porast broja stanovnika, a to su Grad Čakovec i Općina Orehovica. Stanovništvo Orehovice je poraslo isključivo zbog velikog udjela romskog stanovništva i samim time značajnog prirodnog prirasta koje ono generira (Šlezak, 2022). S druge strane, porast stanovništva Grada Čakovca posljedica je teritorijalne promjene, tj. izdvajanja naselja Štefanec iz općine Mala Subotica i njegovog pripojenja Gradu Čakovcu 2013. godine. To je ujedno i glavni razlog zašto Mala Subotica bilježi najveći relativni pad broja stanovnika od svih jedinica lokalne samouprave, čak veći od 20 %. Naime, broj stanovnika Štefanca relativno je značajan s obzirom na to da je prema rezultatima Popisa iz 2011. godine to naselje imalo 716 stanovnika, što je tada činilo oko 13 % stanovništva Općine Mala Subotica. Primjećuje se da jedinice lokalne samouprave koje se

nalaze bliže Čakovcu uglavnom bilježe nešto manji relativni pad broja stanovnika, uz određene iznimke, dok je kod onih udaljenijih od Čakovca taj pad izraženiji, što je najprimjetnije kod općina u istočnom dijelu Međimurja. Periferna položenost u odnosu na Čakovec, županijsko središte, a samim time i povećana vremenska udaljenost od njega navode se kao glavni uzrok izraženije depopulacije tih jedinica lokalne samouprave i u radu Turka i dr. iz 2022. godine. Zanimljivo, općina Kotoriba, koja obuhvaća prostor najveće vremenske udaljenosti od Čakovca, bilježi nešto pozitivnije opće kretanje stanovništva od okolnih općina, a to se pripisuje određenoj važnosti Kotoribe kao najvećeg naselja u najistočnijem dijelu Međimurja te relativno velikom broju pripadnika romske nacionalne manjine (Turk i dr., 2022).

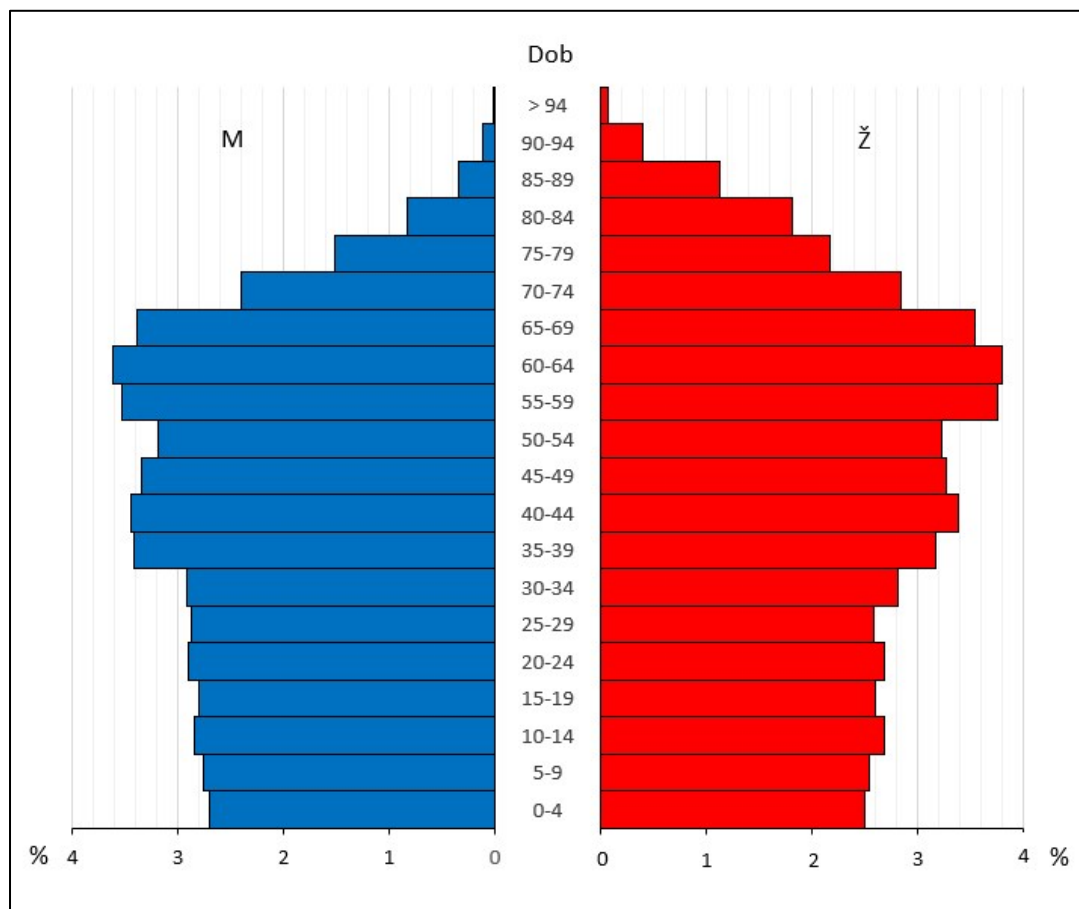
4. STRUKTURA STANOVNIŠTVA

4.1. DOBNO-SPOLNA STRUKTURA

Dobno-spolna ili biološka struktura stanovništva pokazuje brojčani odnos muškog i ženskog stanovništva, kao i broj stanovnika prema pojedinačnim godinama starosti ili pojedinim dobnim skupinama. Samim time može se promatrati i odvojeno, na dvije razine, kao dobna i kao spolna struktura. Preveliki nesrazmjer u broju muškaraca i žena negativno se odražava na reprodukciju, stoga je poželjno da taj odnos bude relativno ujednačen. Što se tiče dobne strukture, ona se najčešće promatra u okviru velikih dobnih skupina kojima je stanovništvo podijeljeno na mlado (0-19 godina), zrelo (20-59 godina) i staro (60 i više godina). Dobna se struktura smatra najvažnijom sastavnicom strukture stanovništva uopće jer se iz nje može iščitati potencijalna vitalnost i biodinamika stanovništva nekog prostora (Slunjski i Vuk, 2004).

Spolna struktura stanovništva Međimurja u neznatnoj je mjeri promijenjena između Popisa 2011. i 2021. godine. Dok je 2011. godine udio žena iznosio 51,1 %, a udio muškaraca 48,9 %, u posljednjoj je popisnoj godini zabilježen manji udio žena za tek 0,1 postotni bod, a samim time i veći udio muškog stanovništva za 0,1 %. Na državnoj je razini razlika u broju muškog i ženskog stanovništva 2021. godine bila tek nešto malo veća, s 51,8 % ženskog nasuprot 48,2 % muškog stanovništva (*Popis stanovništva*, 2013; 2022). Malo veći udio muškog stanovništva u Međimurju u odnosu na hrvatski prosjek može se objasniti činjenicom da je relativni broj poginulih Međimuraca u Domovinskome ratu ipak bio manji u odnosu na Hrvatsku u cjelini, što je i razumljivo s obzirom na prostornu koncentraciju ratnih zbivanja.

Dobnu strukturu stanovništva najlakše je predočiti pomoću dobno-spolnog stabla, koje prikazuje brojčani odnos stanovništva na temelju petogodišnjih dobnih skupina.

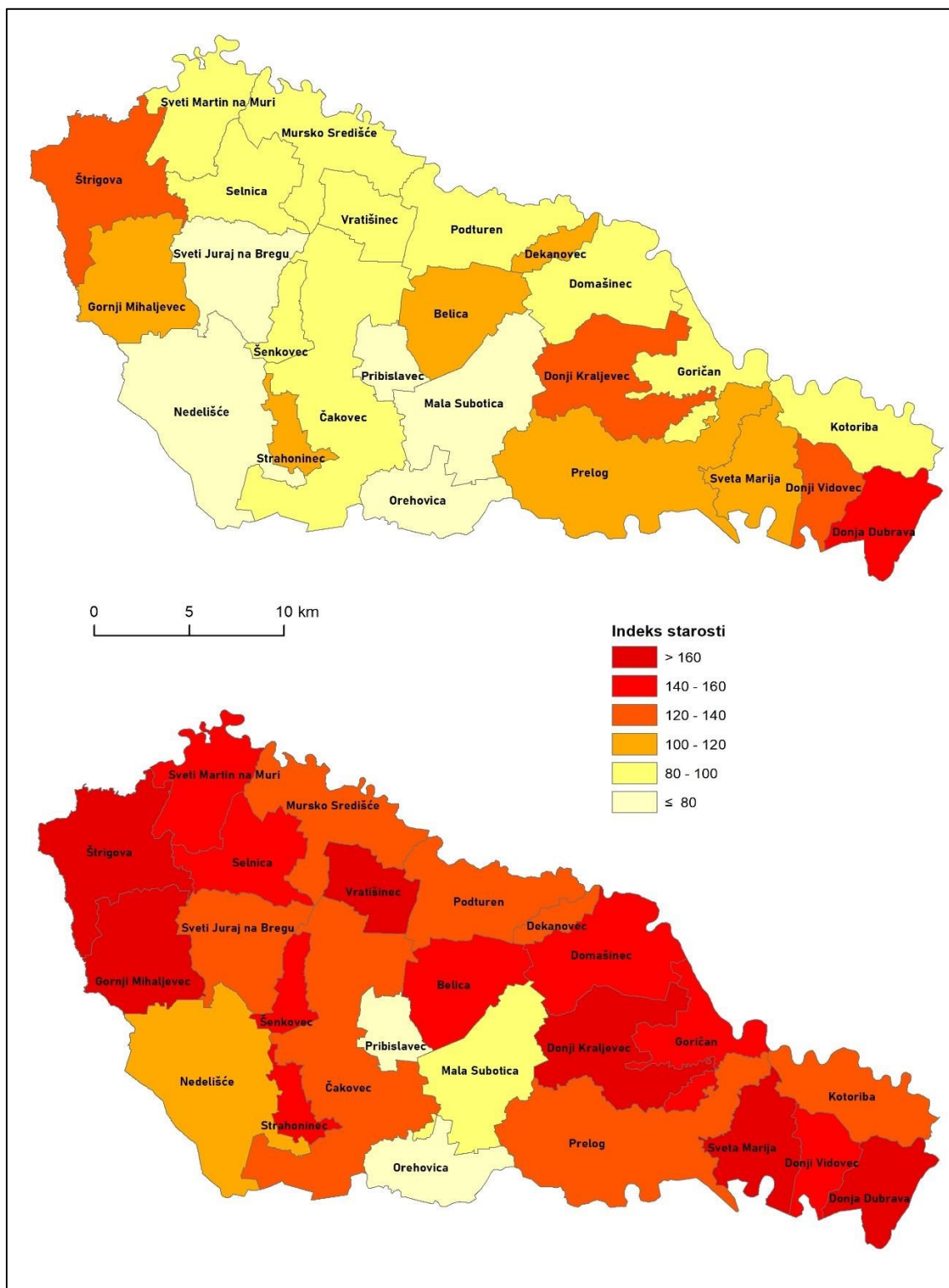

Sl.5. Dobno-spolna struktura stanovništva Međimurja 2021. godine

Izvor: izradio i izračunao autor prema *Popis stanovništva, 2022*

Jasno se uočava da je osnovica dobno-spolnog stabla bitno sužena u odnosu na njegov središnji dio, što je posljedica niskih stopa nataliteta posljednjih nekoliko desetaka godina te iseljavanja mladog stanovništva u reproduktivnoj dobi (Slunjski i Bacinger, 2023). Promatrajući stanovništvo na temelju velikih dobnih skupina, dobiva se podatak da je udio zrelog u ukupnom stanovništvu Međimurja 2021. godine uvjerljivo najveći te da iznosi 50,6 %, dok mlado stanovništvo čini 21,4, a staro čak 28 % stanovništva cijele županije (*Popis stanovništva, 2022*). Takav tip stanovništva, u kojemu je udio zrelog stanovništva najveći, a udio starih veći je od udjela mladih te dobno-spolno stablo poprima oblik urne, naziva se stari ili konstriktivni tip. Izneseni podaci pokazuju da je Međimurje zahvaćeno snažnom senilizacijom, što će i u budućnosti rezultirati vrlo negativnom demogeografskom slikom, a zabrinjavajuće je i to što je udio starijih dobnih skupina vrlo značajan u odnosu na dobne

skupine u kojima se nalazi radno aktivno stanovništvo, a to predstavlja veliko opterećenje za mirovinski sustav. Kada se pogledaju rezultati Popisa iz 2011. godine, vidi se da je tada još

Sl.6. Usporedba indeksa starosti Međimurja na razini jedinica lokalne samouprave 2011. (gore) i 2021. (dolje) godine

Izvor: izradio autor prema *Popis stanovništva* (2013; 2022)

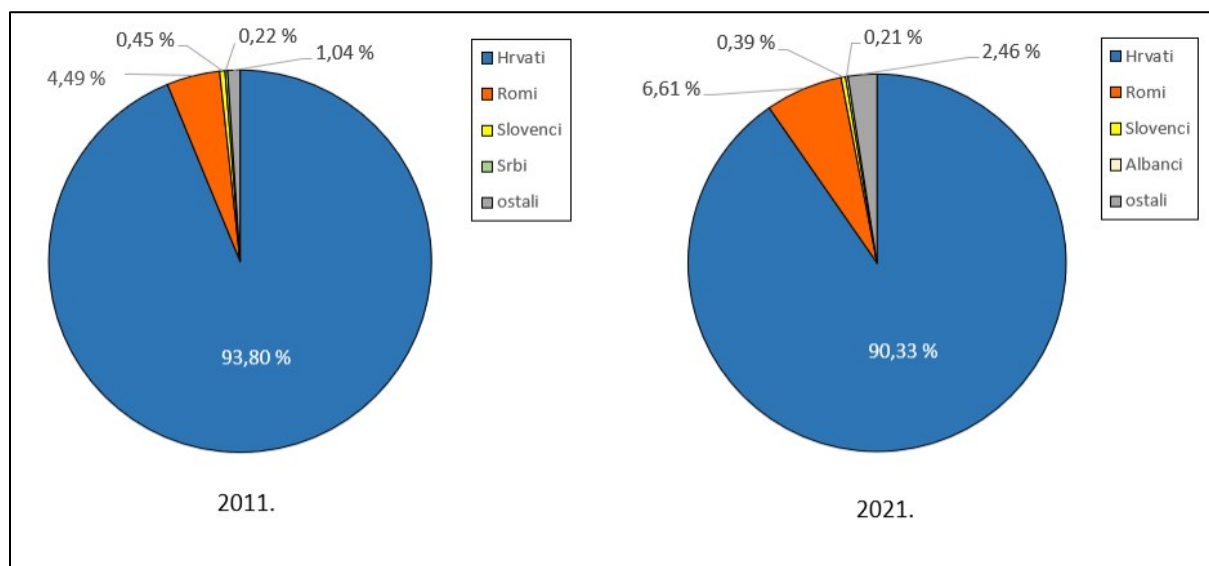
uvijek udio mladog stanovništva (23 %) bio veći od udjela starog stanovništva (21,1 %) (*Popis stanovništva*, 2013), što znači da je u međupopisnom razdoblju udio starog stanovništva porastao za čak 7 %, čime je znatno nadmašio mlado stanovništvo čiji je udio u tom razdoblju smanjen za 1,6 %. U tom je desetogodišnjem razdoblju, naime, mnogobrojna dobna skupina od 50 do 59 godina prešla u kategoriju staroga stanovništva, a nije rođen dovoljan broj djece da održi mlado stanovništvo na udjelu koji je veći od udjela starog. Omjer brojnosti staroga i mladoga stanovništva iskazuje se kroz indeks starosti, a zanimljivo je promotriti promjenu njegovih vrijednosti od 2011. do 2021. na razini jedinica lokalne samouprave.

Iz kartografskog prikaza vidi se da je odnos staroga i mladoga stanovništva bitno izmijenjen u većini međimurskih gradova i općina. Dok je 2011. godine još uvijek veći dio jedinica lokalne samouprave bilježio indeks starosti manji od 100, što znači da je mlado stanovništvo bilo brojnije od starog, deset godina kasnije takvo se stanje bilježi samo u općinama Orehovica, Pribislavec i Mala Subotica. Pritom su Pribislavec i Orehovica jedine općine u kojima je indeks starosti zadržan na vrijednosti manjoj od 80. Te tri općine, zajedno s Općinom Nedelišće, mogu se smatrati onima s najpovoljnijim odnosom staroga i mladoga stanovništva 2021. godine, a zajedničko im je obilježje relativno značajan udio pripadnika romske zajednice. Prema rezultatima Popisa, sve četiri općine u sastavu stanovništva imaju više od 10 % Roma, pri čemu je, primjerice, njihov udio u Pribislavcu 26,4 %, a u Orehovici čak i nešto veći od jedne trećine, odnosno 33,7 %. Niže vrijednosti indeksa starosti u tim općinama samim time su i očekivane, uzimajući u obzir vrlo visoke vrijednosti nataliteta svojstvene za tu etničku zajednicu. Najnepovoljniji omjer staroga i mladoga stanovništva obilježava općine Donja Dubrava i Štrigova, periferno položene u odnosu na Čakovec, a osobito je zabrinjavajuć podatak da Općina Donja Dubrava 2021. godine bilježi indeks starosti 206,3, što znači da je broj mladih više nego duplo manji od broja starih (*Popis stanovništva*, 2022). Turk i dr. (2022) zaključuju da smanjena vremenska dostupnost u odnosu na Čakovec negativno utječe na dobnu strukturu stanovništva, ali i da je ta međuovisnost ipak nešto manje primjetna nego kod njezinog utjecaja na intenzitet depopulacije.

4.2. NARODNOSNA STRUKTURA

Narodnosna ili etnička struktura stanovništva pokazuje zastupljenost pripadnika pojedinih naroda u ukupnom stanovništvu određenog prostora. Ukoliko jedan narod svojom brojnošću

dominira nad ostalim narodima, taj se prostor smatra etnički homogenim, a u protivnom je on etnički heterogen. Međimurje predstavlja etnički homogen prostor, što je dobrim dijelom posljedica njegove prirodne izdvojenosti, odnosno omeđenosti rijekama Murom i Dravom (Slunjski i Bacinger, 2023; Slunjski i Vuk, 2004).

Sl.7. Narodnosna struktura stanovništva Međimurja 2011. i 2021. godine

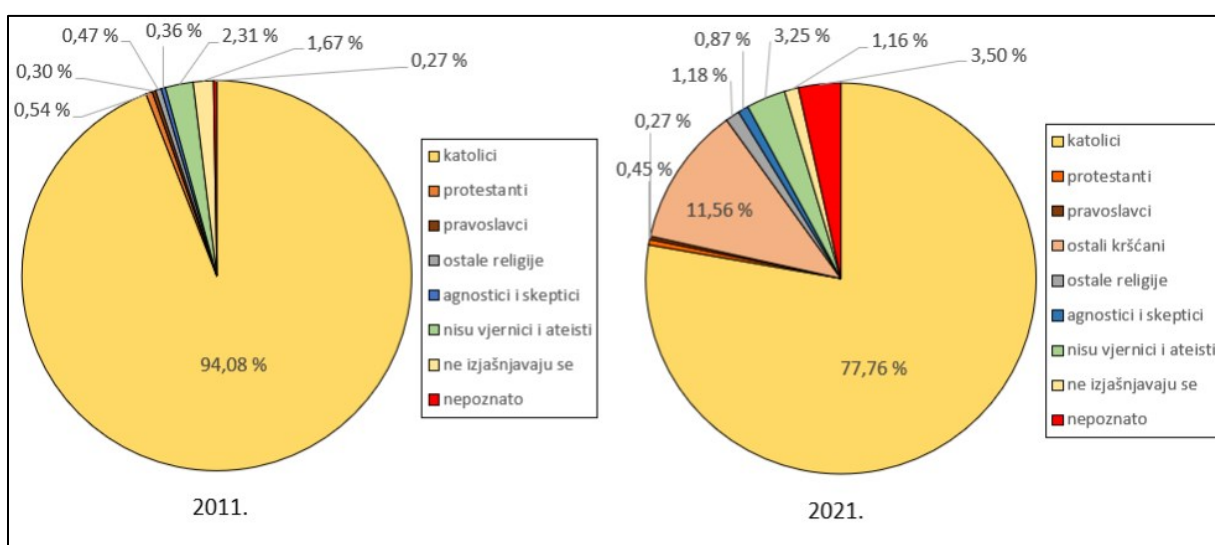
Izvor: izradio autor prema *Popis stanovništva* (2013; 2022)

Tvrđnju o etničkoj homogenosti Međimurja potvrđuju i rezultati posljednja dva popisa stanovništva. Njima je utvrđen udio Hrvata veći od 90 %, ali taj se udio u međupopisnom razdoblju smanjio s 93,8 % na 90,33 %, i to ponajprije u korist romskoga stanovništva, ali i naroda koji se u ovoj analizi svrstavaju u kategoriju ostalih zbog neznatne zastupljenosti u ukupnom stanovništvu Međimurja. Romsko je stanovništvo, zahvaljujući vrlo visokim stopama prirodnog prirasta, povećalo svoj udio za nešto više od 2 %, ali treba reći i da je njihov broj povećan za čak 36,2 %, odnosno s 5107 na 6954 (*Popis stanovništva*, 2013; 2022). Uzimajući u obzir vrlo visoke stope nataliteta, izrazito mladu dobnu strukturu i sve veći priljev u ženski fertilni kontingent kod romske zajednice, Šlezak i Belić (2019) predviđaju značajno povećanje udjela Roma u Međimurju u budućnosti. Oni smatraju da bi već do 2031. godine Romi mogli činiti više od 10 % stanovništva županije, a u dobnoj skupini 0-19 i više od 25 %. Osim Hrvata i Roma, ostali narodi sudjeluju s vrlo malim postotkom u ukupnom stanovništvu. Zanimljivo, udio stanovnika u kategoriji Nepoznato, koja se također bilježi u popisima stanovništva, povećan je s 0,13 na čak 1,12 %. Uspoređujući narodnosnu strukturu stanovništva Hrvatske 2021. s narodnosnom strukturom međimurskog stanovništva, primjećuje se da je na razini

Hrvatske nešto malo veći postotni udio Hrvata (91,6 %), ali i da su Romi tek treća najbrojnija nacionalna manjina u Hrvatskoj, sa zastupljenošću od 0,46 % (*Popis stanovništva*, 2013; 2022). Time se samo potvrđuje činjenica da je znatna prisutnost romske zajednice jedna od specifičnosti Međimurja.

4.3. VJERSKA STRUKTURA

Vjerska ili religijska struktura stanovništva prikazuje njegov brojčani odnos na temelju pripadnosti određenom vjerskom sustavu. Njezina je uloga vrlo značajna jer ona utječe na moralne vrijednosti u društvu, običaje, vrijednosti nataliteta, ali i na brojna druga društvena obilježja (Slunjski i Bacinger, 2023; Slunjski i Vuk, 2004).

Sl.8. Vjerska struktura stanovništva Međimurja 2011. i 2021. godine

Izvor: izradio autor prema *Popis stanovništva* (2013; 2022)

U vjerskoj strukturi stanovništva Međimurja dominiraju katolici, no njihov je udio u međupopisnom razdoblju, barem prema rezultatima Popisa, smanjen za više od 16 %, tj. s 94,08 na 77,76 %. Rezultati pokazuju da je znatno povećan udio ostalih kršćana, koji na priloženom dijagramu za 2011. godinu nisu ni prikazani u zasebnoj kategoriji zbog neznatne zastupljenosti, no treba istaknuti da je to dobrim dijelom posljedica primjenjivane metodologije Popisa. Naime, pitanje o vjerskoj pripadnosti bilo je u potpunosti otvoreno, bez ponuđenih mogućih odgovora, te se određeni broj katolika na pitanje o vjeri izjasnio kao kršćanin/kršćanka, a ne kao katolik/katolkinja. Iako su ti vjernici u nastavku Popisa izrazili pripadnost Katoličkoj Crkvi, u rezultatima Popisa prikazani su pod kategorijom ostalih kršćana, a ne katolika (Pejaković

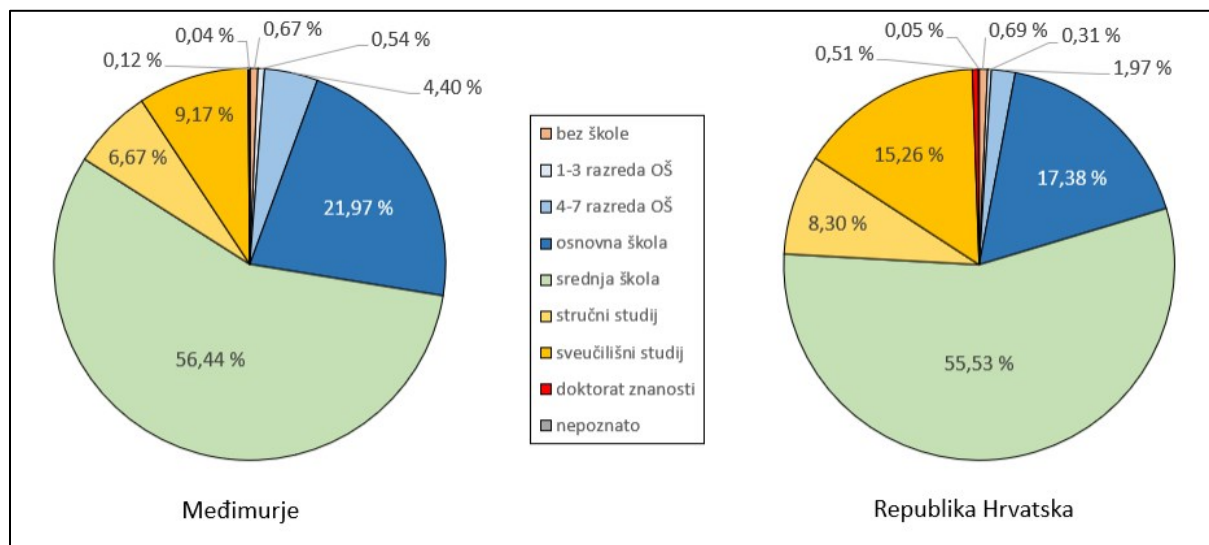
Levstek, 2022). U službenim rezultatima Popisa navodi se da je na razini Hrvatske čak 87,26 % vjernika izjašnjenih kao kršćani navelo da pripada Katoličkoj Crkvi (*Popis stanovništva, 2022*). Pod pretpostavkom da je taj udio sličan i u Međimurju, zaključuje se da je udio katolika u toj županiji ipak znatno veći od 77,76 %, ali i da je u svakom slučaju smanjen ispod 90 %. Svi ostali vjernici ostali su relativno slabo zastupljeni, a može se primijetiti i da je došlo do blagog povećanja udjela agnostika i skeptika te ateista. Ta se pojava, uz djelomično smanjenje udjela katolika, može povezati s općenitim trendom smanjenja religioznosti u Europi. Na razini cijele države kategorija katolika bilježila je nešto malo viši udio (78,97 %) 2021. godine u odnosu na Međimurje, ali uzimajući u obzir znatno manji udio kategorije ostalih kršćana (4,83 % u odnosu na 11,56 %), vrlo je moguće da je udio katolika u Međimurju zapravo veći od državnog prosjeka. Veći udio pravoslavaca (3,32 %) i muslimana (1,32 %) na razini države u odnosu na Međimurje vrlo je lako objasniti isto tako većim udjelom Srba i Bošnjaka (*Popis stanovništva, 2022*).

4.4. OBRAZOVNA STRUKTURA

Obrazovna struktura stanovništva otkriva pismenost i stupanj obrazovanja stanovništva starog 15 ili više godina. U popisima stanovništva iz 2011. i 2021. godine stanovništvo je podijeljeno u nekoliko različitih stupnjeva postignutog obrazovanja, a to su: bez škole, 1 – 3 razreda osnovne škole, 4 – 7 razreda osnovne škole, osnovna škola, srednja škola te visoko obrazovanje, koje može uključivati završeni stručni studij, sveučilišni studij ili doktorat znanosti. Na temelju tih stupnjeva obrazovanja bit će analizirana i obrazovna struktura stanovništva Međimurja, pritom ne razmatrajući pismenost s obzirom na to da se posljednjim Popisom ona nije utvrđivala, a pretpostavlja se da poprima vrijednost veću od 99 %. Obrazovna struktura vrlo je važna, pri čemu je poželjno da je udio visokoobrazovanih što veći. Naime, takvo stanovništvo može obavljati složenije poslove kojima se stvara veća vrijednost i na taj način najviše doprinosi gospodarskom razvoju određenog prostora (Slunjski i Bacinger, 2023).

Obrazovna struktura stanovništva Međimurja još je 2011. godine bila vrlo nepovoljna s obzirom na to da je gotovo 38 % stanovništva starog 15 ili više godina imalo završeni samo neki stupanj osnovnog obrazovanja ili je bilo bez škole. Najveći udio stanovništva imao je završeno srednjoškolsko obrazovanje (51,83 %), a udio stanovništva s postignutim visokim obrazovanjem iznosio je tek nešto malo više od 10 %. Te je godine u Međimurju samo 0,05 %

stanovništva imalo status doktora znanosti, što u apsolutnom iznosu odgovara broju od 45 osoba (*Popis stanovništva, 2016*).

Sl.9. Obrazovna struktura stanovništva Međimurja i Republike Hrvatske starog 15 ili više godina 2021. godine

Izvor: izradio i izračunao autor prema *Popis stanovništva, 2022*

U posljednjem međupopisnom razdoblju došlo je značajnog poboljšanja obrazovne strukture stanovništva, ali ona je još uvijek slabija od prosjeka za Republiku Hrvatsku. Udio stanovništva koje nikad nije pohađalo školu smanjen je s 0,93 na 0,67 %, što je i razumljivo s obzirom na to da je bez ikakve škole uglavnom stanovništvo najstarijih dobnih skupina kod kojih su i stope mortaliteta najviše. Smanjen je i udio onih sa završenim samo nekim stupnjem osnovnog obrazovanja, i to značajno, s gotovo 37% 2011. na nešto manje od 27 % 2021. godine. Ipak, treba reći da je taj udio još uvijek prilično visok, znatno viši od hrvatskog prosjeka, a kao jedan od glavnih razloga takve situacije ističe se pojava ranog odlaska mladoga međimurskog seoskog stanovništva na privremeni rad u inozemstvo u prošlosti, gdje ono nije imalo mogućnost za nastavak obrazovanja (Slunjski i Bacinger, 2023; Slunjski i Vuk, 2004). Kao i na razini cijele države, i u Međimurju je najveći udio stanovništva s najvišom završenom srednjom školom i on iznosi 56,44 %. Iako je udio visokoobrazovanog stanovništva povećan za gotovo 6 % kao posljedica sve većeg broja mladih koji upisuju fakultet, taj udio još uvijek iznosi samo 15,96 % te je znatno niži od državnog prosjeka koji iznosi malo više od 24 %. Relativno maleni udio visokoobrazovanih Međimuraca objašnjava se činjenicom da međimursko gospodarstvo nije orijentirano na proizvodnju s visokom dodanom vrijednošću te da je obrtništvo prilično jako (*Plan razvoja Međimurske županije, 2022*), a samim time ni potreba za visokoobrazovanim

kadrom nije pretjerano velika. Šlezak (2013) ističe da se na obrazovnu strukturu Međimurja u cjelini negativno odražava i vrlo nepovoljna obrazovna struktura romskoga stanovništva.

4.5. GOSPODARSKA STRUKTURA

Osim već spomenutih struktura, nužno je analizirati i gospodarsku strukturu stanovništva jer je ona dobar pokazatelj društveno-gospodarske razvijenosti nekog prostora, ali i temelj budućeg razvoja (Slunjski i Bacinger, 2023; Slunjski i Vuk, 2004). Najčešće se promatra kroz ekonomsku aktivnost stanovništva te kroz njegovo zanimanje i područje djelatnosti. Prema ekonomskoj aktivnosti stanovništvo se dijeli na aktivno i neaktivno, pri čemu se aktivnim stanovništvom smatraju sve zaposlene osobe, ali i one koje trenutno nisu zaposlene, a aktivno traže posao. S druge strane, neaktivno stanovništvo obuhvaća sve osobe mlađe od 15 godina, učenike stare 15 ili više godina te studente, osobe koje se bave obvezama u kućanstvu ne obavljajući pritom nikakav posao radi zarade, osobe koje proizvode dobra isključivo za vlastitu potrošnju, umirovljenike i ostale neaktivne osobe (*Popis stanovništva, 2022*).

Tab.2. Ekonomska aktivnost stanovništva Međimurja starog 15 ili više godina 2021. g.

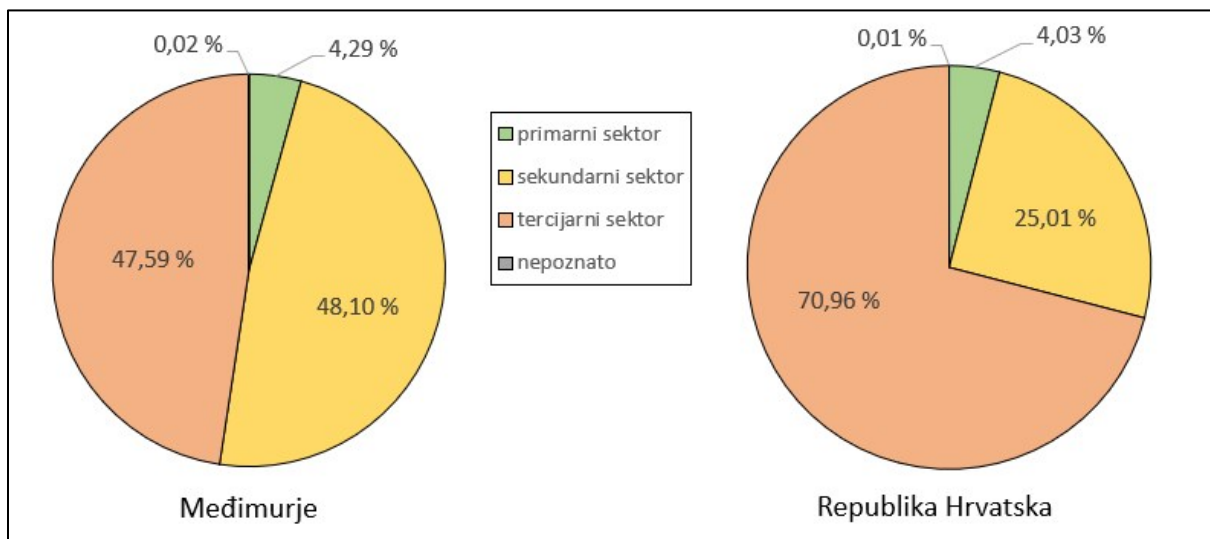
Ekonomska aktivnost	Ukupno	%
zaposleni	44822	50,72
nezaposleni	1786	2,02
AKTIVNO STANOVNIŠTVO	46608	52,75
učenici ili studenti	5299	6,00
osobe koje se bave obavezama u kućanstvu	3855	4,36
osobe koje proizvode dobra za vlastitu potrošnju	163	0,18
umirovljenici	26341	29,81
ostale neaktivne osobe	5915	6,69
NEAKTIVNO STANOVNIŠTVO	41573	47,05
nepoznato	183	0,21
UKUPNO	88364	100,00

Izvor: izradio i izračunao autor prema *Popis stanovništva, 2022*

Iz priložene se tablice vidi da zaposleno stanovništvo 2021. godine čini više od 50 % međimurskog stanovništva starog 15 ili više godina, što je u odnosu na 2011. godinu povećanje za više od 6 %. Pozitivno je i to što je udio nezaposlenih smanjen za gotovo 5 %, na tek nešto malo više od 2 % (*Popis stanovništva, 2016; 2022*), ali treba istaknuti da taj postotak nije jednak

stopi nezaposlenosti, tijekom čijeg se računanja u nazivnik stavlja samo radno sposobno stanovništvo. U svakom slučaju, udio nezaposlenih znatno je smanjen, a moguće je izdvojiti više razloga za to. Za početak, u vrijeme provođenja Popisa 2011. Hrvatska se još uvijek nalazila u financijskoj krizi koja je, između ostaloga, uzrokovala i veliku nezaposlenost pa je logično da je nezaposlenost u Međimurju 2021. na znatno nižoj razini nego tada. Također, ulaskom Hrvatske u Europsku uniju došlo je do iseljavanja dijela nezaposlenog međimurskog stanovništva u potrazi za radnim mjestom pa se i nezaposlenost u Međimurju smanjila. Zahvaljujući uspješnoj provedbi potpora za očuvanje radnih mjesta u djelatnostima pogođenima koronavirusom, spriječen je njezin veliki porast 2021. godine (*Godišnjak 2021.*, 2022). Od ostalih promjena valja izdvojiti određeni porast udjela umirovljenika te smanjenje udjela učenika i studenata, što potvrđuje činjenicu da je Međimurje zahvaćeno senilizacijom.

Zaposleno stanovništvo vrlo se često nadalje analizira na temelju sektora djelatnosti, koji obuhvaćaju različita područja djelatnosti. Iako danas već postoji podjela na pet sektora djelatnosti (primarni, sekundarni, tercijarni, kvartarni, kvintalni), u statističkim se podacima tercijarni, kvartarni i kvintalni sektor najčešće iskazuju pod zajedničkim nazivom tercijarni sektor, dok se primarni i sekundarni sektor proučavaju zasebno.

Sl.10. Struktura zaposlenog stanovništva Međimurja i Republike Hrvatske prema sektorima djelatnosti 2021. godine

Izvor: izradio i izračunao autor prema *Popis stanovništva, 2022*

U odnosu na Popis iz 2011. godine, udjeli pojedinih sektora djelatnosti u Međimurju se nisu

značajno promijenili. Bilježi se tek blagi pad udjela zaposlenih u djelatnostima primarnog i sekundarnog sektora te blagi porast u djelatnostima tercijarnog sektora (*Popis stanovništva*, 2016; 2022). Puno je zanimljivije usporediti strukturu zaposlenog stanovništva Međimurja prema sektorima djelatnosti sa strukturom na razini cijele države. Iz priloženih se dijagrama vidi da je ona u Međimurju 2021. godine bitno različita u odnosu na Hrvatsku u cjelini. U primarnom se sektoru ta razlika ne uočava s obzirom na to da je u njemu na oba promatrana prostora zaposleno vrlo malo stanovništva, tek nešto više od 4 %, ali ona je vrlo osjetna na razini ostala dva sektora. Hrvatska se ubraja u tercijarna društva, što potvrđuje i podatak o udjelu zaposlenih u tercijarnom sektoru većem od 70 %, ali u Međimurju najveći broj ljudi ne radi u djelatnostima tercijarnog, već sekundarnog sektora. Iako je sekundarni sektor u Međimurju tek neznatno zastupljeniji od tercijarnog, vrlo je zanimljivo to što je u djelatnostima sekundarnog sektora zaposleno više od 48 % stanovništva, što je za čak 23 % više od državnog prosjeka. Takva se situacija može objasniti tradicionalnom vezanošću međimurskoga stanovništva uz obrtništvo i industriju, kao i snažno razvijenim malim i srednjim poduzetništvom, velikim brojem gospodarskih zona, pogodnošću za izravna strana ulaganja, ali i nekim drugim čimbenicima. Međimursko je stanovništvo tradicionalno vezano i uz poljoprivredu, iako podatak o samo 4,29 % zaposlenih u primarnom sektoru to ne potvrđuje. Ipak, treba istaknuti da je broj Međimuraca koji se bave poljoprivredom znatno veći, pri čemu ona često služi samo kao dodatni izvor prihoda (Slunjski i Bacinger, 2023).

5. ZAKLJUČAK

Međimurje je regija koja je po mnogočemu specifična u odnosu na ostatak Hrvatske, a njezina demogeografska obilježja u tome imaju značajan doprinos. Ta su obilježja promjenjiva te je stoga potrebno njihovo temeljito praćenje kako bi se utvrdile određene zakonitosti i trendovi. Razdoblje od 2011. do 2021. godine obilježeno je velikim promjenama u prirodnom i mehaničkom kretanju stanovništva Međimurja, a struktura stanovništva također je u većoj ili manjoj mjeri izmijenjena. U posljednjem međupopisnom razdoblju stanovništvo Međimurja smanjeno je za više od 8500, i to najvećim dijelom zbog vrlo negativne migracijske bilance, ali u određenoj mjeri i zbog prirodnog pada koji je u ovom razdoblju postao uobičajena pojava te je s vremenom postajao sve izraženiji. Veliki gubitak stanovništva emigracijom javio se u većoj mjeri kao posljedica pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, a krajem promatranog razdoblja uočava se i trend sve jačeg doseljavanja u Međimurje, ponajprije kao posljedica nedostatka radne snage te ukidanja kvota za zapošljavanje stranih radnika. Iako je prirodna promjena u promatranom razdoblju u Međimurju bila negativna, sastavnice prirodnog kretanja pokazuju znatno povoljnije vrijednosti u odnosu na državni prosjek, a veliki doprinos tome daje romska nacionalna manjina. Nju obilježavaju vrlo visoke stope prirodnog prirasta te ona na taj način ublažava prirodni pad ostalog stanovništva Međimurja. Ipak, s obzirom na negativne vrijednosti prirodne promjene i migracijske bilance, jasno je da buduća demogeografska i gospodarska slika Međimurja ne izgleda pozitivno te je stoga potrebno žurno provođenje mjera kojima bi se potaknulo roditelje na veći broj djece, ali i cjelokupno stanovništvo na ostanak u Međimurju.

Nužnost provođenja pronatalitetne populacijske politike očituje se i iz dobne strukture stanovništva. Naime, u promatranom je razdoblju staro stanovništvo postalo brojnije od mladoga, i to za gotovo 7 %, što će u budućnosti prouzrokovati brojne probleme. Sa sličnim se problemima ne suočava romska zajednica, koja prema Popisu iz 2021. godine čini više od 6 % stanovništva Međimurja, a pretpostavlja se da će taj udio narednih desetljeća znatno porasti zahvaljujući ponajprije izuzetno visokim stopama nataliteta, znatno višim nego kod ostalog međimorskog stanovništva. Vjerska struktura stanovništva pokazuje da je katolička vjera i dalje najzastupljenija, a obrazovna struktura da stanovništvo Međimurja postaje sve obrazovanije, iako je obrazovanost još uvijek niža od hrvatskog prosjeka. Sekundarni sektor i dalje zapošljava najviše međimorskog stanovništva, a s time su usko povezani i visoka razina poduzetnosti te značaj prerađivačke industrije. To su ujedno i neki od razloga zašto je Međimurje danas jedna od najrazvijenijih regija Hrvatske.

6. LITERATURA

1. Laci, S., 1982: Razvoj naseljenosti Međimurja, *Hrvatski geografski glasnik* 44 (1), 51 – 68.
2. Lajtman, J., 2013: *Međimurje u samostalnoj Hrvatskoj 1993. – 2013.*, Centar za kulturu Čakovec, Čakovec.
3. Marković, M., 2003: Srednjovjekovno razdoblje, u: *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 18 – 26.
4. Pokos, N., 2017: Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske, *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku* 8 (31), 16 – 23.
5. Pokos, N., 2021: Demografski aspekti suvremenog iseljavanja iz Hrvatske, u: *Suvremene migracije u Republici Hrvatskoj. Uzroci, posljedice i aktualni trendovi* (ur. Žanić, M. i dr.), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 11 – 33.
6. Pokos, N., Turk, I., 2022: Iseljavanje u inozemstvo 2011. – 2021. po manjim teritorijalnim jedinicama (županijama, gradovima i općinama), *Pilar: časopis za društvene i humanističke studije* 17 (32 (1)), 83 – 97, DOI: 10.5559/pi.17.32.05.
7. Slunjski, R., Bacinger, A., 2023: *Stanovništvo Međimurja*, Insula, Čakovec.
8. Slunjski, R., Vuk, M., 2004: *Demografske promjene u Međimurju 1857. – 2001.*, Insula, Čakovec.
9. Šlezak, H., 2013: Uloga Roma u demografskim resursima Međimurske županije, *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja* 51 (1 (195)), 21 – 43, DOI: 10.5673/sip.51.1.2.
10. Šlezak, H., 2022: Kamo su nestali Romi? Promišljanje o prvim rezultatima popisa 2021. na primjeru usporedbe prirodnog i ukupnog kretanja broja stanovnika romskih naselja Parag i Piškorovec u Međimurskoj županiji, *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja* 60 (2 (224)), 341 – 356, DOI: 10.5673/sip.60.2.6.
11. Šlezak, H., Belić, T., 2019: Projekcije kretanja romske populacije u Međimurju – put od manjine ka većini/Projections of change of the Roma population in Međimurje – from minority to majority, *Geoadria* 24 (2), 141 – 167, DOI: 10.15291/geoadria.2877.
12. Turk, I., Mesarić Žabčić, R., Šimunić, N., 2022: Utjecaj prometne dostupnosti na promjenu broja stanovnika i starenje stanovništva u Međimurskoj županiji od 1991. do 2021.,

Podravina: časopis za geografska i povijesna multidisciplinarna istraživanja 21 (42), 168 – 181.

13. Wertheimer-Baletić, A., 2016: Demografski tranzicijski procesi – kontinuitet ili diskontinuitet, *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Razred za društvene znanosti* (525=51), 7 – 63.

7. IZVORI

1. *Fertilitet žena i muškaraca u Hrvatskoj – pregled po županijama u 2021.*, Centar za longitudinalne populacijske studije, 2022, <https://clps.hr/fertilitet-zena-i-muskaraca-u-hrvatskoj-pregled-po-zupanijama-u-2021/> (14.7.2024.).
2. *Godišnjak 2021.*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Čakovec, 2022, <https://www.hzz.hr/app/uploads/2022/09/Godisnjak-2021.-PU-Cakovec.pdf> (22.7.2024.).
3. Malekoci-Oletić, B., 2021: Strani radnici u Međimurju napunili bi dva sela poput Peklenice i Križovca, *Međimurske novine*, 13 October, <https://www.mnovine.hr/medimurje/strani-radnici-u-medimurju-napunili-bi-dva-sela-poput-peklenice-i-krizovca/> (18.7.2024.).
4. *Međimurska*, Koronavirus.hr, Wayback Machine, 2020, <https://web.archive.org/web/20201230230916/https://www.koronavirus.hr/medjimurska/167> (14.7.2024.).
5. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2011./Migration of Population of Republic of Croatia, 2011*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2012.
6. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2012./Migration of Population of Republic of Croatia, 2012*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2013.
7. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2013./Migration of Population of Republic of Croatia, 2013*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2014.
8. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2014./Migration of Population of Republic of Croatia, 2014*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2015.
9. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2015./Migration of Population of Republic of Croatia, 2015*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2016.

10. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2016./Migration of Population of Republic of Croatia, 2016*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2017.
11. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2017./Migration of Population of Republic of Croatia, 2017*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2018.
12. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2018./Migration of Population of Republic of Croatia, 2018*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2019.
13. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019./Migration of Population of Republic of Croatia, 2019*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2020.
14. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2020.*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2021.
15. *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2021.*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2022.
16. Pejaković Levstek, M., 2022: Rezultati Popisa: Mijenja li se vjerska struktura stanovništva?, *P-portal*, 18 October, <https://p-portal.net/rezultati-popisa-mijenja-li-se-vjerska-struktura-stanovnistva> (20.7.2024.).
17. *Plan razvoja Međimurske županije za razdoblje do 2027. godine*, Međimurska županija, 2022, https://medjimurska-zupanija.hr/stg76537/wp-content/uploads/2022/07/Nacrt-Plan_razvoja_Medimurske_zupanije_2027.pdf (21.7.2024.).
18. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – stanovništvo po gradovima/općinama/Census of Population, Households and Dwellings in 2021 – Population by Towns/Municipalities*, https://podaci.dzs.hr/media/td3jvrbu/popis_2021-stanovnistvo_po_gradovima_opcinama.xlsx (18.7.2024.).
19. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – stanovništvo po naseljima/Census of Population, Households and Dwellings in 2021 – Population by Settlements*, https://podaci.dzs.hr/media/rqybclnx/popis_2021-stanovnistvo_po_naseljima.xlsx (19.7.2024.).
20. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku/Census of Population, Households and Dwellings 2011, Population by Citizenship, Ethnicity, Religion and Mother Tongue*, Statistička

- izvješća/Statistical Reports 1469, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2013.
21. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Stanovništvo prema ekonomskim obilježjima/Census of Population, Households and Dwellings 2011, Population According to Economic Features*, Statistička izvješća/Statistical Reports 1585, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2016.
 22. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Stanovništvo prema obrazovnim obilježjima/Census of Population, Households and Dwellings 2011, Population According to Education Features*, Statistička izvješća/Statistical Reports 1582, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2016.
 23. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Stanovništvo prema spolu i starosti/Census of Population, Households and Dwellings 2011, Population by Sex and Age*, Statistička izvješća/Statistical Reports 1468, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2013.
 24. *Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2006.*, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2007.
 25. *Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2011./Natural Change in Population in the Republic of Croatia, 2011*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2012.
 26. *Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2016./Natural Change in Population in the Republic of Croatia, 2016*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2017.
 27. *Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2021.*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2022.
 28. *Prirodno kretanje stanovništva u 2011./Natural Change in Population in 2011*, Statistička izvješća/Statistical Reports 1466, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2012.
 29. *Prirodno kretanje stanovništva u 2021./Natural Change in Population, 2021*, Statistička izvješća/Statistical Reports 1701, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2022.

30. *Prirodno kretanje stanovništva u 2001. po županijama, gradovima i općinama*, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2002.
31. *Procjena stanovništva Republike Hrvatske u 2021.*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2022.
32. *Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2012./Population Estimate of Republic of Croatia, 2012*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2013.
33. *Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2016./Population Estimate of Republic of Croatia, 2016*, Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2017.

PRILOZI

POPIS GRAFIČKIH PRILOGA

Sl.1. Današnji administrativno-teritorijalni ustroj Međimurske županije	3
Sl.2. Kretanje opće stope nataliteta i mortaliteta u Međimurju od 2011. do 2021. godine	7
Sl.3. Kretanje broja migranata i ukupne migracijske bilance Međimurja od 2011. do 2021. godine	10
Sl.4. Stopa ukupne promjene broja stanovnika Međimurja na razini jedinica lokalne samouprave u međupopisnom razdoblju 2011. – 2021.	14
Sl.5. Dobno-spolna struktura stanovništva Međimurja 2021. godine	16
Sl.6. Usporedba indeksa starosti Međimurja na razini jedinica lokalne samouprave 2011. i 2021. godine	17
Sl.7. Narodnosna struktura stanovništva Međimurja 2011. i 2021. godine	19
Sl.8. Vjerska struktura stanovništva Međimurja 2011. i 2021. godine	20
Sl.9. Obrazovna struktura stanovništva Međimurja i Republike Hrvatske starog 15 ili više godina 2021. godine	22
Sl.10. Struktura zaposlenog stanovništva Međimurja i Republike Hrvatske prema sektorima djelatnosti 2021. godine	24

POPIS TABLICA

Tab.1. Pojedini pokazatelji prirodnog kretanja stanovništva Međimurja od 2011. do 2021. godine	6
Tab.2. Ekonomska aktivnost stanovništva Međimurja starog 15 ili više godina 2021. g.	23